

ТЕРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПЕЦИФИКИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

У загальному розумінні «принципом» прийнято вважати основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку тощо. Певний набір принципів є і в управлінського обліку, однак ставлення науковців до їх диференціації неоднозначне.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5], управлінським обліком визнається система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Інститутом управлінських бухгалтерів США (Institute of Management Accountants) [6] сформульовано визначення управлінського обліку як процесу виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів.

Дві професійні організації світового рівня (Привілейований інститут управлінських бухгалтерів (Chartered Institute of Management Accountants, CIMA) і Американський інститут дипломованих громадських бухгалтерів (American Institute of Certified Public Accountants, AICPA) сформулювали Глобальні принципи управлінського обліку як спектр цінностей і характеристик управлінського обліку: 1) комунікація породжує інформацію; 2) інформація є релевантною; 3) вплив на вартість аналізується; 4) розумне управління створює довіру [4].

На думку Бартош О.М. функції, які виконує управлінський облік, повинні обов'язково тісно взаємодіяти з функціями управління. Автор виділяє наступні функції управлінського обліку: інформаційна; облікова; контрольна; аналітична; комунікаційна; прогнозна [1, с. 38].

Бруханський Р. Ф. наголошує на доцільності застосування функціонального підходу з метою забезпечення ефективності облікової системи. За його переконанням облікова система повинна розглядатися з позиції зовнішнього аспекту – користувачів облікової інформації й інших суміжних систем (вертикальних, горизонтальних), з якими вона взаємодіє (вищого і нижчого порядку, рівнозначних систем) [2, с. 14].

Грунтовно ідентифікував теоретичні основи управлінського обліку К. Уорд. Науковцем сформовано 10 факторів успішної побудови системи управлінського обліку на підприємстві, які з певним рівнем умовності можна сприймати спектром принципів: підтримка у прийнятті стратегічних рішень; «закриття» комунікаційних прогалів; допомога в ідентифікації типів рішень; вибір відповідних фінансових показників ефективності діяльності; аналіз доцільності використання фінансових або нефінансових показників; надання релевантної інформації; поділ витрат на регульовані й узгоджені; виділення дискреційних витрат; використання методу стандарт-кост; забезпечення відповідності змінам часу [7, с. 285-288].

Сьогодні існує значна кількість варіантів розробки обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, однак лише окремі з них передбачають використання як основи стратегічно орієнтовану систему обліку. До того ж не всі науковці пропонують концепцію розвитку тактичного і стратегічного обліку у вигляді певної системи, що значно полегшило б її впровадження із застосуванням сучасних інформаційних систем і технологій.

З метою забезпечення задоволення управлінських і інших потреб щодо інформаційного супроводу процесу формування, реалізації і аналізу стратегій підприємства Бруханський Р.Ф. пропонує використовувати корпоративну стратегічну обліково-аналітичну систему [3, с. 17].

У результаті проведеного моніторингу поглядів науковців з ідентифікації особливостей управлінського обліку, вважаємо доцільним виділити два основні підходи: 1) стратегічно-орієнтований; 2) вартісно-орієнтований. Диференціацію цих підходів зумовлює наявність відмінностей у запитах користувачів, регламентації та позиціонуванні функціональності обліку у країнах англо-американської та континентальної моделей обліку.

Список використаних джерел

1. Бартош О.М. Управлінський облік, як основа ефективної системи управління банком. Фінансовий простір. № 1. 2014. С. 36-42.
2. Бруханський Р. Ф. Ідентифікація специфічних функцій стратегічного управлінського обліку. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 7-18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.007>
3. Бруханський Р. Ф. Параметри розвитку корпоративної стратегічної обліково-аналітичної системи підприємства. Облік і фінанси. №1 (87). 2020. С. 13-19.
4. Глобальні принципи управлінського обліку / CGMA. AICPA & CIMA. 2014. 56 с. URL: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/ukrainian-full-gmaps-document.pdf>.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07. 1999 р. № 996-XIV (ред. 01.07.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
6. Institute of Management Accountants. URL: <https://www.imanet.org/?ssopc=1>.
7. Ward K. Strategic management accounting. Routledge. 2012. 307 p.